

Pol, Milan

Vznik a vývoj hnutí waldorsfkých škol

In: Pol, Milan. *Waldorfské školy : izolovaná alternativa, nebo zajímavý podnět pro jiné školy?. 1.* vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995, pp. 6-10

ISBN 8021010975

Stable URL (handle):

<https://hdl.handle.net/11222.digilib/132166>

Access Date: 07. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI
ARTS

Masarykova univerzita
Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts,
Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

1. Vznik a vývoj hnutí waldorfských škol

První waldorfská škola byla založena a 7. září 1919 otevřena ve Stuttgartu. Stalo se tak na přání Emila Molta, majitele továrny na tabákové výrobky Waldorf – Astoria, úspěšného podnikatele a člověka zaujatého Steinerovými přednáškami. Molt chtěl zřízením školy podle Steinerových ideálů umožnit novou a podle jeho vlastního přesvědčení adekvátní výchovu především dětem svých zaměstnanců, případně i dětem dalších rodičů oslovených antroposofií. Rudolfu Steinerovi (1861 – 1925), klíčové postavě antroposofie a pedagogiky waldorfských škol, se tak naskytla jedinečná příležitost k uplatnění svých výchovných představ v praxi. Zřízením waldorfské školy ve Stuttgartu byl položen počátek rozvoje hnutí škol, které dnes patří – vedle montessoriovských škol – k nejrozšířenějším tzv. alternativním školským systémům ve světě.

První waldorfská škola začínala ve svém prvním školním roce s 8 učiteli a 175 žáky, během 7 let však tu již bylo, jak uvádějí prameny (sr. Edmunds, nedatováno), přes 1000 žáků a 60 učitelů. Postupně vznikaly tyto školy na dalších místech v Německu i za jeho hranicemi. Podle údajů Kranicha (1990:6) bylo do vypuknutí 2. světové války v Německu zřízeno celkem 8 waldorfských škol. První zahraniční waldorfskou školou založili již v roce 1923 v Holandsku (Haag), dva roky nato vznikla waldorfská škola ve Velké Británii (Londýn), v roce 1926 ve Švýcarsku (Basilej, Curych), Norsku (Oslo), Portugalsku (Lisabon) a Maďarsku (Budapešť). První školou tohoto typu na

americkém kontinentě se stala waldorfská škola v New Yorku v roce 1928. Vedle základních škol (na něž často později navazovaly střední stupně) vznikaly záhy i školy mateřské a také školy zvláštní. Od samého počátku se rozvíjelo i organizované vzdělávání učitelů.

Nástup nacismu v Německu znamenal přerušení rozvoje většiny waldorfských škol. Po zákazu otevírání nových prvních tříd a odvolávání učitelů neárijského původu z míst přišel v roce 1938 zákaz waldorfských škol v Německu. Podobný osud stihl tyto školy na všech územích ovládaných během 2. světové války Němci.

Brzy po kapitulaci Německa byly ovšem waldorfské školy znovuobnovovány. Již v roce 1952 jich existovalo ve Spolkové republice Německo celkem 25. Na území někdejší Německé demokratické republiky byla však jen nakrátko znovuzřízena jediná waldorfská škola – v Drážďanech (zrušena roku 1949). Po válce zaznamenalo hnutí waldorfských škol kvantitativní nárůst i v dalších zemích. 50. a 60. léta a zejména poslední dvě desetiletí jsou pak obdobím jeho relativně značného rozmachu ve světě. Jestliže v roce 1968 uvádí Stewart (1968:159), že ve světě existuje asi 70 těchto škol, pak např. v květnu 1990 přináší časopis *Child and Man* seznam, v němž je uvedeno 469 těchto škol rozmístěných v různých zemích pěti kontinentů. V tomto seznamu ještě nejsou zaznamenány první waldorfské školské iniciativy v bývalých tzv. socialistických zemích střední a východní Evropy. I v těchto zemích se hnutí waldorfských škol prosazuje ze všech tzv. školských alternativ dosud nejvýrazněji. Údaje o současném stavu se tedy rychle mění.

Příčiny růstu hnutí lze, kromě jiného, vidět i v následujících okolnostech: rodiče kladně oceňují duchovní hodnoty, k nimž se waldorfské školy hlásí; absolventi jsou „věrni“ (přihlašují do

těchto škol své děti); založení waldorfské školy není v počátcích příliš drahé: 1. rok – 1 učitel, 1 třída (později pocho- pitelně nároky vzrůstají). Významnou roli v tomto směru se- hrává také velmi dobře organizovaná, účinná a nezištná pomoc mnoha již zkušených antroposofů a učitelů waldorfských škol tam, kde je pedagogika waldorfských škol dosud málo známá, ev. kde se o založení waldorfské školy teprve uvažuje. To byl a je do jisté míry i případ českého prostředí, kde můžeme být dodnes svědky velmi usilovné práce německých, holandských a dalších protagonistů antroposofie a pedagogiky waldorfských škol při šíření těchto idejí a podpoře praktických inicia- tiv.

Ač byla aktivita českých antroposofů do druhé světové války poměrně bohatá, na území předválečného Československa byla zřízena, jak uvádějí některé prameny, pouze jediná ma- teřská škola waldorfského typu, a to v Bratislavě. Založila a rozvíjela ji tamější německy mluvící menšina. Vůbec první školské iniciativy tohoto zaměření se tak v Čechách a na Mora- vě objevily teprve po roce 1989. V řadě míst (Brno, Ostrava, Písek, Praha, Příbram, Semily, atd.) mají dnes za sebou první a jistě nelehké období existence.

Každá z waldorfských škol představuje zcela autonomní výchovné a kulturně – osvětové centrum, jednotlivé školy však často velmi živě spolupracují. Nikoli nevýznamnou roli v tomto směru se hrají federace waldorfských škol, existující na ná- rodní i nadnárodní úrovni, které se snaží vycházet potřebám jednotlivých škol vstříc, ať již jde o oblast organizační, finanční, pedagogickou, právní či jinou. Četné učitelské konference, semináře, výměny učitelů a studentů a další aktivity probíhají často, nikoli ovšem výhradně, přičiněním zmíněných federací.

Vztah waldorfských škol a jejich federací nebývá zatížen zbytečnou byrokracií a formálností. Ostatně, členství ve federaci je výhradní věcí každé jednotlivé waldorfské školy. Současný předseda Asociace waldorfských škol Severní Ameriky, David Alsop, k tomu dodává: „tím, co waldorfské školy spojuje, je spíše filozofie a pedagogika, než sounáležitost k jakémukoliv druhu organizace“ (Hackett, 1991:12).

Jednotlivé federace waldorfských škol, ale i jiná sdružení, vydávají řadu pedagogických časopisů, které mají na soudržnost a rozvoj hnutí rovněž příznivý vliv. V Německu je to zejména „Die Erziehungskunst“, ve Švýcarsku „Die Menschenschule“, v Holandsku „Vrije Opvoedkunst“, v anglicky mluvících zemích „Child and Man“, „Paideia“, „AWSNA Newsletter“, „Perspectives“, atd. Antroposofická vydavatelství pak produkují mnoho titulů pedagogicky i jinak zaměřené literatury.

Významné místo v životě hnutí zauímají učitelské semináře (často mezinárodní), jež pěstují relativně těsné kontakty se školami „v terénu“. Silné vazby mají waldorfské školy i s četnými dalšími antroposoficky orientovanými iniciativami (zaměřenými na speciální pedagogiku, zemědělství, medicínu, terapii, umělecké oblasti, architekturu, ekonomii, management, atd. – srov. např. Amrine, 1990; Antroposofie, 1991; apod.). A konečně, stále živější vztahy navazuje hnutí waldorfských škol i se světem „vnějším“. Jednak s jinými školskými alternativami (děje se tak např. společným postupem při koncipování 13. ročníku připravujícího studenty pro státní maturitu v zemích, kde je to z legislativních důvodů nutné, dále v komunikaci se státním aparátem, atd.). Těsnější kontakty dnes pěstují waldorfské školy i se státními školami, včetně univerzit (např. při budování integrovaných programů učitelského vzdě-

lání – viz univerzity v Antiochu v USA, v britském Plymouthu, atd.) a s dalšími subjekty. Zdá se, že jistá uzavřenost hnutí waldorfských škol, příznačná pro několik prvních dekád jeho existence, začíná být překonávána.